

також в архітектурних особливостях небагатьох подільських маєтків, таких як палац Четвертинських у Антополі та перебудова палацу Потоцького у Дашеві.

Течія неокласицизму вкінці ХІХ на Східному Поділлі була відображена в архітектурних рисах одного з нечисленних зразків палацово-паркового будівництва – палацу Щербатової в Немирові (1894 р.) [5, с. 313].

Отож, архітектурно-художня система класицизму, зберігаючи свою життєздатність, встановила стійкі принципи композиційних вирішень палацових споруд на території України, які довгий проміжок часу передували, співіснуючи паралельно з іншими стильовими течіями. Розвиток стильових тенденцій класицизму в палацовій архітектурі розвивався в контексті загальноєвропейської культури та відбивав її ідейно-художню різноманітність. Традиції періоду класицизму потужно вплинули на забудову численних палацово-паркових комплексів та панських садиб на Східному Поділлі, які в свою чергу посіли визначне місце в архітектурній спадщині української культури.

Список використаних джерел:

1. Асеев Ю. С. Стили в архитектуре Украины. / Ю. С. Асеев. – К.: Будивэльнык, 1989. – 104 с.: ил., [1.5 л. ил.].
2. Леонтьев Д. В. Архитектура Украины. Велика ілюстрована енциклопедія / Д. В. Леонтьев. – Х.: Веста, 2010. – 224 с.: іл.
3. Малаков Д. В. По Брацлавщине (от Винницы до Тульчина) / Д. В. Малаков – Москва: «Искусство», 1982. – 175 с.
4. Тимофієнко В.І., Єрошев В.Ю. Українська садибна архітектура другої половини ХVІІІ ст. – першої третини ХІХ ст. / В. І. Тимофієнко. – К.: НДІТІАМ, 1993. – 44 с.
5. Історія української архітектури // Ю.С. Асеев, В.В. Вечерський, О.М. Годованюк та ін. / За ред. В. І. Тимофієнка. – К.: Техніка, 2003. – 472 с.: іл.

Шерстюк Т.А.

старший викладач,

Балаклійська дитяча музична школа

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ НА УРОКАХ СОЛЬФЕДЖІО В ДМШ

Для кожного народу нетлінним надбанням є його культура, його мова, його пісні. Народна пісня – це невичерпне джерело, з якого цілющою водою живилась світова класична музика, яке додає натхнення сучасним композиторам.

Дуже важливим є прищеплення любові до національної культури підрастаючому поколінню, яке має в майбутньому передати цю любов своїм дітям та онукам.

Українська пісня... Чи можна передати словами її багатогранну жанрову палітру, розмаїття настроїв і почуттів, які вона викликає? Це те незрівнянне, чарівне, неповторне, що надихає нас на дії, на творчість, на життя. Чи можна

перелічити всі пісні, які склав народ? Авжеж, це неможливо. Фольклористи й досі знаходять цілі пласти нових, ще не записаних пісень.

Працюючи багато років викладачем сольфеджіо в дитячій музичній школі, я переконалась, що українська народна пісня у всіх її проявах – найбільш благодатний матеріал для розвитку ладового відчуття, гармонічного слуху, вивчення інтервалів та акордів, виховання почуття метро-ритму.

Другим аспектом моєї педагогічної діяльності є викладання гуртового та сольного народного співу.

Хочу зауважити, що діти, які співають у гурті народної пісні, на уроках сольфеджіо виявляють більш розвинуте відчуття ладу, тональності, мають тонкий гармонійний слух, гостре почуття метро-ритму, орієнтуються в слуховому аналізі інтервалів, акордів та ладів.

Разом з тим, теоретичне осмислення елементів музичної мови, засобів музичної виразності на уроках сольфеджіо допомагають юним виконавцям швидше засвоювати пісенний матеріал, дають змогу більш точно, музикально й професійно відтворювати обробки пісень і готувати концертні виступи.

В даній роботі я хочу торкнутись лише деяких моментів викладання сольфеджіо на матеріалі української народної пісні, а також навести кілька прикладів з власного досвіду щодо застосування народно-пісенного матеріалу для засвоєння учнями теоретичних понять та оволодіння практичними навичками з сольфеджіо.

Почну з розспівки. Як і заняття вокального колективу, урок сольфеджіо також повинен починатися з розспівки, що сприяє активізації голосового апарату, підготовці його до співу. Окрім загальновідомих вокальних вправ, ми використовуємо народні скоромовки-забавлянки, які сприяють розвитку чіткої дикції та артикуляції як під час сольфеджування, так і під час співу з текстом. Наприклад:

1 **Ходить квочка**

Швидко

ходить квочка коло слязочка, ведиť дїток - дївчиц квіток: біли-квіти, квіток!

Інтонація поспівки на одному звуку, яка поступово піднімається по півтонах, виробляє чітку дикцію, активізує дихання, контролює стійкість інтонації на певній висоті.

Секундову поспівку «Сів шпак на шпаківню» можна проспівувати як з текстом, так і з назвою нот. Вона закріплює інтонацію великої секунди, яка є основою будь-якої мелодії:

2 **Шпак**

Помірно

Сів шпак на шпаківню, заелївав шпаківню: ти не вїши так, я з, так, як ти, не вїши я.

Починаючи з помірного темпу, доцільно поступово його прискорювати, досягаючи більш чіткої і активної дикції.

Традиційною для всіх вікових груп є розспівка «Кумо, кумо»:

3 *Жваво* **Кумо, кумо**

-Кумо, кумо, що вари-ла? -Борщ, борщ, пи-ро-ги!

На початковому етапі розспівка виконується в формі діалогу між двома групами дітей. Ця ігрова форма дуже подобається малюкам і поживляє роботу. В подальшому від початку до кінця проспівується в унісон всією групою. Трохи пізніше фраза-відповідь співається в терцію:

4

Борщ, борщ, пи-ро-ги!

В даному випадку закріплюється як мелодичний, так і гармонічний інтервал мала терція. У більш старших групах добудовуємо до «відповіді» тризвук:

5

-Борщ, борщ, пи-ро-ги!

Необхідно слідкувати за тим, наскільки чисто звучить тризвук. Можна варіювати виконання: наприклад, фразу-питання співає 1 учень, а відповідь – гурт.

Використання пісенного матеріалу доцільно проводити з перших уроків сольфеджіо. І початковим етапом повинно стати вивчення пісень по слуху. В ігровій формі діти добре запам'ятовують пісні, підсвідомо засвоюючи характерні для українського мелосу звороти, метро-ритмічні та жанрові особливості. Веснянки, колядки, щедрівки, жартівливі та ігрові дитячі пісні з простою й ритмічно організованою мелодією є чудовим матеріалом для виховання всіх аспектів розвитку музикальності й засвоєння елементів теорії музики та сольфеджіо.

Так, якщо на першому році навчання веснянки, такі як, наприклад, «Ой минула вже зима», «Дощик», «Сонечко», щедрівки «Ой сивая та і зозуленька», «Павочка», жартівливі «А задумав чижик», «Щиглик оженився», «Сіяв мужик просо» і т.д., проходяться, перш за все, як засіб розвитку інтонування та прищеплення інтересу до предмету сольфеджіо, то на наступних етапах ці самі та інші зразки можна використовувати при вивченні певних понять та для виховання навичок дво- та триголосного співу. Наприклад, веснянка «Ой минула вже зима» може слугувати матеріалом для вивчення ритму «дві шістнадцятих та восьма», інтервалу ч.4 чи підбору акомпанементу на основі головних ступенів ладу.

6 Веснянка

Жваво

Ой мину-ла вже зи-ма, снігу, льо-ду вже нема!
Ой нема, ой нема, сні-гу- льо-ду вже нема!

Це найвідоміший і найпоширеніший варіант цієї веснянки. Однак у моїй практиці використовується, окрім цього, ще один, дуже мелодійний і більш ліричний варіант. На мою думку це одна з найзручніших пісень для вивчення інтервалу терція в двоголосі та виховання навичок двоголосного співу:

7 Ой минула вже зима

Весело

Ой минула вже зима, снігу, льоду вже нема. Ой, нема, ой, нема, снігу, льоду вже нема.

Щедрівка «Ой сивая та і зозуленька» – чудовий матеріал для вивчення інтервалу ч.5, ритмів «восьма з крапкою і шістнадцята» та «чотири шістнадцятих», гармонічного виду мінору і, звичайно ж, для виховання гармонійного слуху:

8 Щедрівка

Помірно

Ой сивая та і зозуленька, щедрий вітер, добрий вітер, добрий місяць на здоров'я.

Весняна пісня-гра «Чорнобривий корольок» добре підійде не лише для розвитку двоголосного співу, а й для засвоєння поняття паралельно-змінного ладу.

9 Чорнобривий корольок

Жваво

Чорнобривий ко-ро-льок краєй горюха хо-дять.
Чорнобривий корольок, по-ма-ють те в горюх!

Це саме стосується пісні «Ой ходила дівчина бережком», яка також є зручним матеріалом для розвитку співочого триголосся:

10 Ой ходила дівчина бережком

Жваво

Ой ходи-ла дів-чина бережком, зага-ня-ла
селез-ня батіж-ком, зага-ня-ла селез-ня батіжком.

Пунктир у другому такті може стати ілюстрацією при поясненні цього ритму викладачем.

Пісня «Тиха вода» – яскравий приклад внутрітактової синкопи.

11 Тиха вода

Грайливо

Ти-ха вода, тиха вода, тиха на бие-ри-ні,
давно була, давно була змилит на бе-сі-ді.

Цю пісню доцільно використовувати у більш старших групах, де учні вже в змозі відтворити три- чи чотириголосся. Записавши партитуру пісні на дошці чи на нотному папері, можна також запропонувати дітям знайти в ній знайомі акорди та проаналізувати їх.

Елементи поліфонії можна представити на прикладі жартівливої пісні «Баба і курчата»:

12 Баба і курчата

Жваво

Загадала вранці баба тай зба-га-ті-ти.
За-га-ла тай зба-га-ті-ти.
кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво.

Усі наведені вище та інші приклади українських народних пісень можна застосовувати також і як матеріал для самодиктанту, і, звичайно ж, для підбору другого голосу.

Я навела лише невелику кількість прикладів використання української народної пісні на уроках сольфеджіо. Цей список можна продовжити до безкінечності. І в будь-якій пісні можна знайти не один, а кілька прикладів для засвоєння того чи іншого матеріалу за програмою сольфеджіо в ДМШ. Окрім того, українська пісня – чудовий матеріал для сольфеджування та аналізу нотного тексту.

Широкий спектр використання української народної пісні не означає зациклення саме на цьому матеріалі. Безумовно, на уроках сольфеджіо необхідно застосовувати мелодії вітчизняної та світової класики, пісні інших народів, а також твори сучасних авторів. Але не можна забувати про те, що пісні свого народу легші й зручніші для сприйняття, а отже, й для відтворення та аналізу засобів музичної виразності.

Таким чином, широко застосовуючи на уроках сольфеджіо українську народну пісню як музичний матеріал для вивчення різних аспектів теорії музики, вчитель не лише має благодатний ґрунт для своєї роботи. Він переслідує дуже важливу мету: знайомить учнів з перлинами національної культури, вчить слухати і відтворювати їх, цим самим виховуючи повагу до народного надбання та любов до рідної пісні, рідного народу, своєї Батьківщини.

Список використаних джерел:

1. Гордійчук М. Перлини української народної пісні // Київ, 1989. – 390 с.
2. Михалко А. Пісенний вінок // Київ, 2017. – 400 с.
3. Чебанюк О. Календарно-обрядові пісні // Київ, 1987. – 396 с.
4. Українські ліричні пісні // Київ, 1993. – 80 с.
5. Стоїть явір над водою. Українські народні пісні // Київ, 1993 – 64 с.
6. Жилотова С. На добраніч, діти. Вірші, казки та колискові пісні // Київ, 1993. – 94 с.
7. Ой за гаєм, гаєм. Українські народні пісні в легкій обробці для фортепіано // Київ, 1993. – 46 с.
8. Мельников І. Колядки, щедрівки, засіванки // Харків, 2014. – 64 с.
9. Ганзбург Г. Засвіти свічу воскову. Українські народні пісні з нотами // Харків, 2003. – 203 с.
10. Ганзбург Г. Чом ти не прийшов. Українські народні пісні з нотами // Харків, 2003. – 286 с.
11. Зажитько С. Був собі журавель. Українські жартівливі пісні, небилиці, скоромовки та лічилки // Київ? 1993. – 32 с.
12. Кукловська Г. Щедрик-ведрик. Дитячі колядки та щедрівки // Київ, 1993. – 64 с.
13. Жилотова С. Українське дошкілля. Пісні, ігри, танці, вірші й загадки // Київ, 1992. – 142 с.
14. Стельмащук С. Ой зібралась звірина. Українські народні пісні-казки для дітей // Київ, 1991. – 192 с.
15. Фольклорна веселка. Українські народні пісні для дітей // Київ, 1989. – 140 с.